

NARODOWA AGENCJA
WYMIANY AKADEMICKIEJ

POLONISTA
PROGRAM STYPENDIALNY
DLA STUDENTÓW I NAUKOWCÓW

O języku marginaliów w starodrukach cyrylickich

dr Sofiia Butko

Projekt finansowany przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej w ramach programu Polonista (umowa № BJP/PON/2023/1/00015/U/00001)

**V. N. KARAZIN KHARKIV
NATIONAL UNIVERSITY**

**Wydział Filologii
Polskiej i Klasycznej
UAM w Poznaniu**

Чи єсть в Луцку б'ґлоглова,
Як та пани ключникова?
Хоча й в'ґк подойшлий має,
А розпусты не встыдає;
Убирається в форботы,
Леч не дбає про чесноты.
Нащо модлы єй, оф'ґры?
Абы були кавал'ґры!
Лиш малженок 'ґдет з двора —
Внет тут молодыков чвора!

Ян Жоравницький “Хто йдеш мимо,
стань годину”

Кгды мензства запорозцов кролеве дознали,
Теды за герб такого им рыцера дали.
Который ото готов ойчизн'ґ служити,
За волность єй и свой живот положити.
И якъ треба землею албо тыж водою —
Вшеляко он способный и прудкїй до бою.

Касіян Сакович “На герб сильного войска
єго королевской милости запорозкого

SYTUACJA JĘZYKOWA W RP

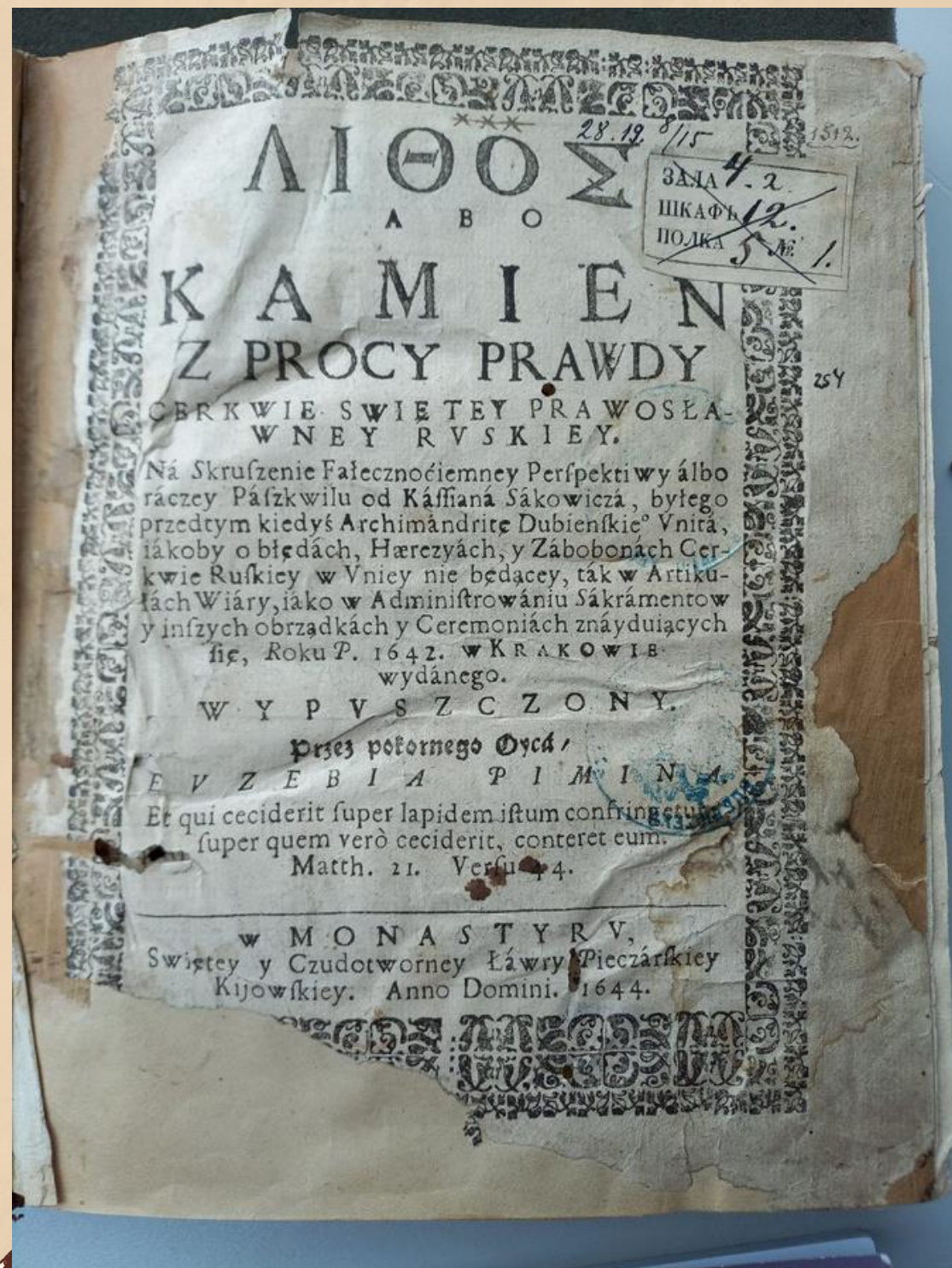
łacina

język
polski

język ruski –
– ukraiński,
białoruski

język
cerkiewno
słowiański

„Iż Ruśi słuszna rzecz dla nabożenstwa po Græcku, y po Słowiesku uczyć się, ale dla Politiki nie dosyć im na tym, ale trzeba im do Polszczyzny y po Łacinnie umieć... Nie słuszna bowiem rzecz by była y nieprzystoyna, gdyby przed Panem w Senacie, albo w Poselskiej Izbie, po Græcku albo po Słowiesku mówił, gdyżby mu tłumacza zawsze z sobą wozić potrzeba, y alboby za Cudzoziemca albo za głupiego rozumiany był, zacyłby mu fora z dwóra albo z koła kazano. A iesliby w Grodzie, w Ziemstwie, albo Tribunale tymi ięzykami chciał się na kogo skarżyć, albo na skargę sprawować, pewnie by musiał Grzywny zato płacić, y nicby nie wskurał: słusznie tedy, aby Połacinnie uczyli się...

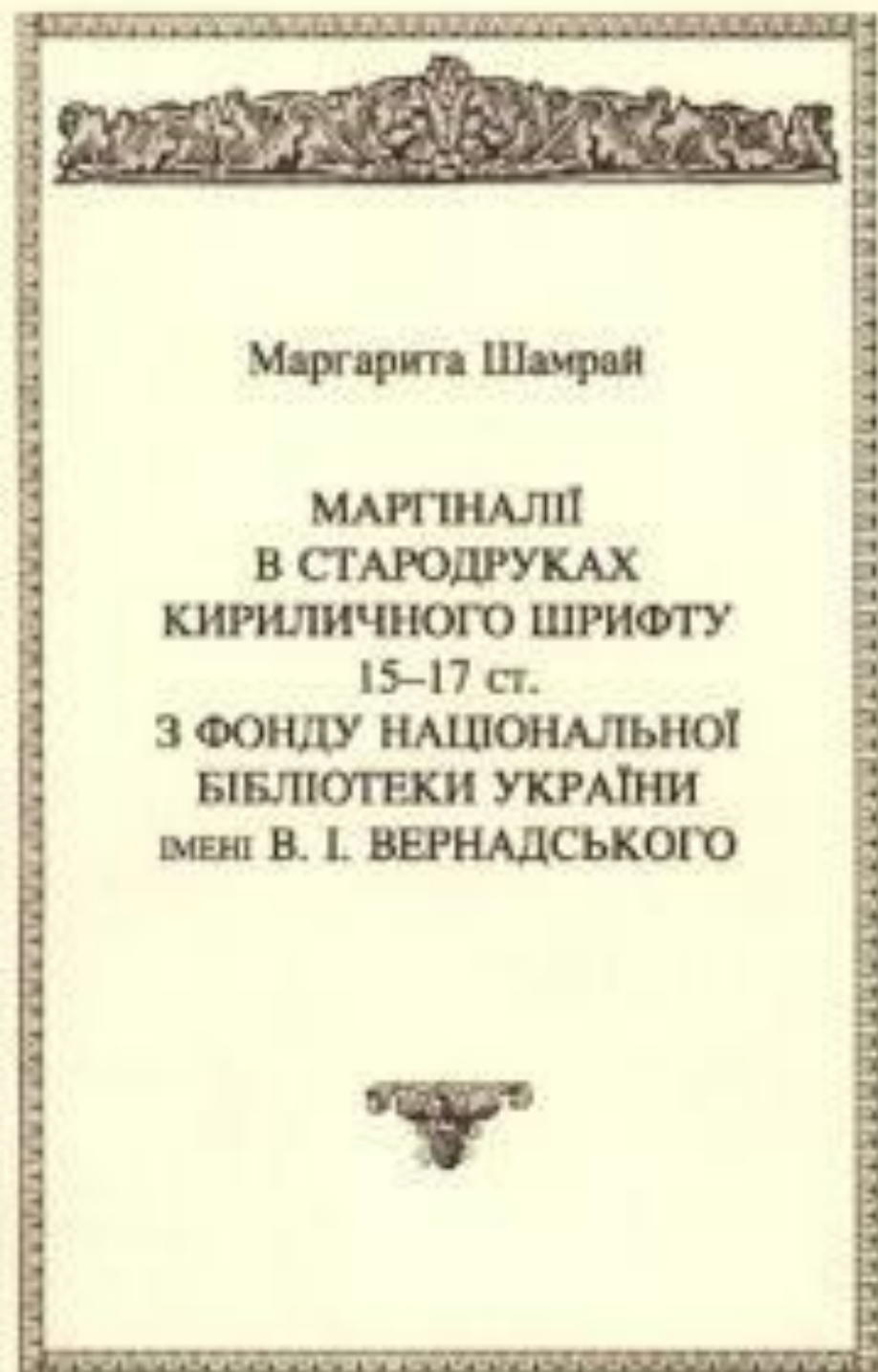

erprising Taxi Driver
for ti. enef

Radio Set in His Cab

Material źródłowy

Маргіналії у стародруках кириличного шрифту 15–17 століть з фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського»

[Marhinaliji u starodrukach kyrylycznoho szryftu 15–17 stolit' z fondu Nacjonalnoji biblioteki Ukrajinu imeni W. I. Wernads'kogo]

Ut uolucris, uacuo
quiequid in orbe patet.

Jak rybom
wolne morze, ptak
gdzie chce tam lata /
Tak mądryemu oyczizna
kazdi iest kąt świata./
Как рыбом волне морс,
птак где хче там лата /
Так мудрому ойчизна
ест коздиі кат свата.

Jan na Jablonowi
Jablonowskiy;
1712 года мѣсяца
декавря 23
рософорь
принялѣ
Феофилактъ

Na tym swiecie
niema nic dobrego /
ze o kożdym wiele
gadaiają złego /
Początek mądrości
boiażn Pańska. /
Зачало
премудрости страх
господень.

Zapiski gospodarcze

Nigdy nie praktykowana drożyzna w kraiu
przynajmniey tym iako w Roku Pańskim była 1805
żyto po złt. pol. 54; Hreczka po 40 y więcey: Jeczmin
podobnie 40 Owies 20; Pszenica po 60 y kilka, a to za
panowania Cesarza Francyska drugiego: Xiądz M
Boiarski Paroch Biści;

Zapiski kronikarskie

1) zagarą hetman koronny Chotkiewicz polny / hetman starosta sędomierski tam w obozie umarł hetman Chotkiewicz. A. D. 1622

2) Roku 1795 był w Syniuwskiej gromady diakiem przez dwu lata Roman Zalisky y z im był za podiaczego Василь Радченко

Zapiski o treści religijnej

1) Żaden wszetecznik, albo niej...Chrystusowym y Bożym]
czysty niema dziedzictwa w Królestwie

2) Порт убогих спизарна, уломнихь оброна, заз для тебе
лакомче вселка реч створона

Sentencje, przysłowia, porzekadła

1) Hto nie chce z młodych lat pracować to na starość bendzie s
torbami hercować

2) Не ест богатство имечь досичь сребра злота / леч
богатство гды чэл[ов]ека рзадзы сама цнота

Fragmenty utworów literackich, ludowych

1) Oy trudno trudno [...] (zakochawysi sie. / przestacz daboday
ze tebe moya kochana moya serdeznaya nie znacz

2) Христусъ змартвиех встал [...]т нам на [п]зиклаед [...]л
иест из [...]мы зма [...]твич вста...ы спанем Богом
кро...вачы аллелу аллелуа

Chrystus zmartwychwstan jest,
Nam na przykład dan jest;
Iż mamy z martwych powstać,
Z Panem Bogiem królować, Alleluja

Я неи Василий
Kioldzewicz[?] paroch
porwanecky opravyl we
sribło y oxamyt moie
wlasnoie sriblo y oksamyt...
za odpuszczeniye hrichow
swoich 1734 anno...

Сия книга рекома Евангеліе С[вя]гое (отмѣнила Раба божія
Марія Мельничиха з Раковца Велікого з праць рукъ своих и з
помощію синовъ своихъ И Яковомъ и Ємеліаномъ и
Василіємъ за суму полскої монети за золотихъ и (50) и
вручила ей до веси Чайчинеігъ ло храму Воздвіженія
Чеснаго Креста за резиденціи отца Самоеля Презвитера
Чайчинского діялося в дому Ємеліяна Мелника Чайчинскою

w części J[ego]m[os]ci(?)

Pana Rakowskiego при б(и)тности св. (отца Самоеля
Мавраневича и люлехъ зацнихъ и годнихъ вѣри до вс(і)хъ
громадскихъ Леонтий брат старший ...

Аминь я рабъ
божий Іоанъ
Жеребко
отменилемъ
сию книгу...

Ja Zophia Piekarska
Hrehorowa
Wołodkiewiczowa
Obywatelka Powiatu
Pińskiego na cześć y na
chwale Boga w Troycy
iedynemu...

Surprising Taxi Driver
Benefit for ti.

Radio Set in His Cab
Patrons

Sposób nazywania

...іа Василев
син Иванов
Зѣньковича
рукою
моею...

...Wasili
Iwanowicz
Zienkowicz
rekoj własn...

Roku 1795 był w Syniowskiej gromady diakiem przez dwu lata Roman Zalisky y z im był za podiaczego **Василь Радченко**; 1796ho był diakiem w Syniowie Roman Zalesky y z nim był **Вазуль Радченко** za podiaczego

1) a to za panowania Cesarza Francyska drugiego

2) a to за панованія Cesarza всероссійскіего Króla Polskiego

Александра Николаевича

Сию Книгу рекому Ключъ проповѣданя купилъ proiasi

szepuі с[вя]щенік Иерей Лаковъ was. Ващенко Троѣцкий Wyszniowieckу
Зас. сону грѣ... а купил у свящѣного Іерея Думутруія u swata swoho впиши

на имя

Bibliografia

- Brogi Bercoff G., *Plurilinguism and Identity: Rethinking Ukrainian Literature of the Seventeenth Century*, [w:] *Ukraine and Europe Cultural Encounters and Negotiations*, 2017.
- Frys W., „Golosoŭ znyzu” (ohlad pokrajnich zapysiw XVI–XVIII st. na kyrylycznych starodrukach), „Akademija”, 2014, № 12, s. 110–119.
- Klimek-Grądzka, J., Siedemnastowieczna polszczyzna kijowska w panegirykach Stefana Jaworskiego. *Forum Lingwistyczne*, 2019, 6, 75-83.
- Łużny R., *Pisarze kręgu Akademii Kijowsko-Mohylańskiej a literatura polska; z dziejów związków kulturalnych polskoschodniosłowiańskich w XVII–XVIII w.*, Kraków, 1966.

Bibliografia

5. Mohyła P., Lithos albo Kamień z procy prawdy Cerkwie świętej prawosławnej ruskiej, Kijów, 1644.
6. Radyszewski R., Poezja polskojęzyczna na Ukrainie w XVII wieku, Kraków, 1996.
7. Szamraj M., Marhinaliji u starodrukach kyrylycznoho szryftu 15–17 stolit' z fondu Nacionalnoji biblioteki Ukrainy imeni W. I. Wernads'kogo, Kijów, 2005.
8. Werbowyj M., Do pytannia pochodzennia psewdosłowianizmiw ukrajins'kich pokrajnich zapysiw, zibranych I. Pańkewyczem, [w:] Ukrajins'ka filologija: szkoly, postati, problemy, Lwiw, 1998.

**Dziękuję
za uwagę!**

Including 2 Electric Head
Lights, Tall Light, Lug-
gage Rack and Tools

Dealers write for